

ISO/IEC 27005:2011. Information technology. Security techniques. Information security risk management. ISO, 2011.

ISO/IEC31010:2009. Risk management. Risk assessment techniques. ISO, 2009.

Kulinska, E. "The significance of the cost accounting of the risk of logistic processes in the evaluation of the value added". *Congress Proceedings – CLC 2012 (Carpathian Logistics Congress)*. Jesenik, 2012. 192-198.

Kurudzhi, Y. "Development of the optimization model of production and delivery plans taking into account uncertainty factors". *Eastern European Journal of Enterprise Technologies*, vol. 4, no. 3 (2015): 12-15.

Markowitz, H. "Portfolio Selection". *The Journal of Finance*, vol. 7, no. 1 (1952): 77-91.

Neyman, Dzh. fon, and Morgenshtern, O. *Teoriya igr i ekonomicheskoye povedeniye* [Game Theory and Economic Behavior]. Moscow: Nauka, 1970.

"Rezultaty 22-go ezhegodnogo oprosa PwC rukovoditeley krupneyshikh kompaniy mira" [Results of the 22nd Annual

PwC Survey of Executives of the Largest Companies in the World]. 16.04. 2019. <https://www.s-ge.com/ru/article/poslednie-novosti/20192-c1-pwc-ceo-survey-ergebnisse>

Stadnyk, V. V., and Yokhna, V. M. "Funktsionalni strategii u zabezpechenni ryzykozakhyshchenosti pidpryemstva v protsesi innovatsiynoho rozvytku" [Functional Strategies in Provision of Risk Protection of an Enterprise in a Process of Innovative Development]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 2, no. 2 (2015): 95-99.

Sun, C. et al. "A supply chain risk evaluation method based on fuzzy TOPSIS". *International Journal of Safety and Security Engineering*, vol. 5, no. 2 (2015): 150-161.

Zachko, O. B. "Metodolohichniy bazys bezpeko-oriantovanooho upravlinnia proektamy rozvytku skladnykh system" [Methodological Basis of Safety-Oriented Project Management of Complex Systems]. *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*, no. 23 (1) (2015): 51-55.

УДК 330.34; 658.5

JEL: M11; M21

КОНВЕРГЕНЦІЯ ЯК СИСТЕМНА ОСНОВА ПОБУДОВИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

©2019 МУШНИКОВА С. А.

УДК 330.34; 658.5

JEL: M11; M21

Мушникова С. А. Конвергенція як системна основа побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства

Метою статті є теоретичне обґрунтування процесу конвергенції як системної основи побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства. Визначено, що термін «конвергенція» в економіці набуває свого розповсюдження в соціально-економічних відносинах у постіндустріальний період. Дослідження науковців спрямовано в декількох напрямках процесу конвергенції: конвергенція економічних моделей країн; конвергентно-орієнтований розвиток регіонів і галузей; конвергентно-орієнтований розвиток підприємств і конвергентні підходи до управління підприємствами. Обґрунтовано, що процес конвергенції є основоположним у формуванні концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства через «злиття» структурних складових «розвиток» і «безпека» в систему концептуальних основ. У результаті дослідження конвергенції визначено сутність, мету, специфічні та спеціальні принципи, методи та прийоми управління безпекою розвитку промислового підприємства.

Ключові слова: конвергенція в економіці, розвиток підприємства, безпека підприємства, концепція безпеки розвитку підприємства.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-11-336-342>

Рис.: 3. **Бібл.:** 10.

Мушникова Світлана Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національна металургійна академія України (просп. Гагаріна, 4, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

УДК 330.34; 658.5

JEL: M11; M21

Мушникова С. А. Конвергенция как системная основа построения концепции управления безопасностью развития промышленного предприятия

Целью статьи является теоретическое обоснование процесса конвергенции как системной основы построения концепции управления безопасностью развития промышленного предприятия. Определено, что конвергенция в экономике приобретает свое распространение в социально-экономических отношениях в постиндустриальный период. Исследования ученых направлены в несколько направлений процесса конвергенции: конвергенция экономических моделей стран; конвергентно-ориентированное развитие регионов и отраслей; конвергентно-ориентированное развитие предприятий и конвергентные подходы к управлению предприятиями. Обосновано, что процесс конвергенции является основополагающим в формировании концепции управления безопасностью развития промышленного предприятия

Mushnykova S. A. Convergence as a System Basis for Building the Conception of the Security Management of Industrial Enterprise Development

The article is aimed at theoretical substantiation of the convergence process as a system basis for building the conception of the security management of industrial enterprise development. It is defined that the convergence in the economy is gaining its spread in the socio-economic relations in the post-industrial period. Researches by scholars are directed at several areas of the convergence process: convergence of economic models of countries; convergent-oriented development of regions and industries; convergent-oriented development of enterprise, and convergent approaches to enterprise management. It is substantiated that the convergence process is fundamental in forming the conception of the security management of industrial enterprise development through the «merging» of the structural components of «de-

UDC 330.34; 658.5

JEL: M11; M21

через «слияние» структурных составляющих «развитие» и «безопасность» в систему концептуальных основ. В результате исследования конвергенции определена сущность, цель, специфические и специальные принципы, методы и приемы управления безопасностью развития промышленного предприятия.

Ключевые слова: конвергенция в экономике, развитие предприятия, безопасность предприятия, концепция безопасности развития предприятия.

Рис.: 3. **Библ.:** 10.

Мушниковая Светлана Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Национальная металлургическая академия Украины (просп. Гагарина, 4, Днепр, 49005, Украина)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

velopment» and «security» into a system of the conceptual bases. Studying the convergence results in defining the essence, purpose, specific and special principles, methods and techniques of managing the security of industrial enterprise development.

Keywords: convergence in the economy, development of enterprise, security of enterprise, conception of security of enterprise.

Fig.: 3. **Bibl.:** 10.

Mushnykova Svitlana A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, The National Metallurgical Academy of Ukraine (4 Haharina Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

Агресивні умови зовнішнього середовища та виникнення, внаслідок цього, нестабільних умов функціонування промислових підприємств викликають необхідність формування здатності їх до виживання й опору негативним викликам. Такі дії становлять загрозу руйнування не тільки можливого потенціалу діяльності підприємства, а й збільшують ризики та втрати при прийнятті управлінських рішень, і тому є загрозою стабільному функціонуванню та економічно безпечному розвитку підприємств.

У структурі системи управління безпекою розвитку промислового підприємства визначальними складовими є підсистеми розвитку та безпеки його діяльності. При вирішенні питань управління безпечним розвитком підприємства пріоритетним є питання формування концепції управління безпекою розвитку на підставі конвергенції складових як системної основи цієї концепції.

Питання конвергенції в економіці почало розповсюджуватися більш активно на постіндустріальному просторі, як: конвергенція економічних моделей країн [6]; конвергентно-орієнтований розвиток регіонів та галузей [1; 3]; конвергентно-орієнтований розвиток підприємств та конвергентні підходи до управління підприємствами [8]; феномен конвергенції із соціально-економічної точки зору [1]. Але до сьогодні авторами не відображено питання використання терміна «конвергенція» як системної основи побудови концепції управління безпекою розвитку промислових підприємств.

Метою статті є теоретичне обґрунтування процесу конвергенції як системної основи побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства.

Термін конвергенція (від лат. *convergo* – «зближаю», «злиття») у загальному розумінні представляє собою процес зближення, сходження (у різному змісті), компромісу, стабілізації [2]. Своє походження процес конвергенції починає з біології, але з часом, з розвитком соціально-економічних відносин, він розповсюдився на соціальну психологію та економіку. Особливого значення «конвергенція» набуває в 60–70-ті роки ХХ сторіччя з формуванням і розпо-

всюдженням теорії конвергенції та проходить ряд періодів становлення.

Саме конвергенція в економіці (інакше – ефект надолужування) є гіпотезою, згідно з якою бідніші країни (з низькими доходами на душу населення) будуть мати більш високі темпи економічного зростання, ніж багаті країни. У результаті дохід на душу населення всіх економік має в кінцевому підсумку зійтися [2].

Дослідження теорії конвергенції на сучасному етапі соціально-економічних відносин спрямовано на декілька напрямів [1]:

- ✦ конвергенція економічних моделей країн;
- ✦ конвергентно-орієнтований розвиток регіонів і галузей;
- ✦ конвергентно-орієнтований розвиток підприємств і конвергентні підходи до управління підприємствами;
- ✦ конвергенція як феномен із соціально-економічної точки зору (рис. 1).

Процес конвергенції на рівні економічних моделей країн полягає в такому: країни, що розвиваються, мають потенціал до зростання більш високими темпами, ніж розвинені країни, оскільки спадання прибутковості факторів виробництва (зокрема, капіталу) менше, ніж у багатих країнах. Крім того, бідніші країни можуть копіювати методи виробництва, технології та інститути, характерні для розвинених країн [2].

Потреби національної економіки в збалансованому розвитку окремих регіонів виводять на перший план поглиблення міжрегіонального та міжгалузевого співробітництва. Тому останнім часом багато уваги приділяється питанням конвергентно-орієнтованому розвитку окремих регіонів і галузей, яке, в узагальненому вигляді, є зближенням у часі рівня розвитку регіонів.

Конвергентно-орієнтованому розвитку підприємств і його безпеки, як складної слабо структурованої системи, сьогодні приділяється недостатньо уваги науковцями та практиками. Але, на наш погляд, процес конвергенції є основоположним у формуванні

Рис. 1. Сучасний зміст процесу конвергенції

Джерело: узагальнено автором на підставі [1; 3; 6].

концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства через «злиття» структурних складових «розвиток» і «безпека» в систему концептуальних основ, таких як: сутність, мета, принципи та методи й прийоми управління (рис. 2).

Так, конвергенція сутності узагальненого поняття термінів «розвиток» (як процес сукупних змін у соціально-економічній системі підприємства) та «безпека» (як стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства та його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз), надало можливості визначити сутність поняття «безпека розвитку» підприємства як динамічного стану перманентної захищеності підприємства як поліструктурної системи, здатної до процесу коригування адаптаційних змін і трансформацій у просторі та часі з конвергентно визначеними точками бифуркації.

На меті розвитку підприємства – досягнення позитивних адаптаційних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, підвищення ефективності діяльності при досягненні гарантованого стабільного та максимально ефективного захисту функціонування підприємства, з дотриманням умов мети безпеки. Внаслідок процесу конвергенції отримали мету управління безпекою розвитку підприємства як досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі.

Враховуючи основні класичні функції управління розвитком і безпекою діяльності підприємства, а саме: планування, організація, мотивація та контроль, з виділенням підфункції аналізу, яка є безперечною та охоплює тією чи іншою мірою всі функції управління, – через їх злиття у процесі управління

безпекою розвитку підприємства є можливість впровадження специфічних контролінгових функцій через:

- ✦ оцінку внутрішніх і зовнішніх загроз безпеки підприємства;
- ✦ підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів про стан зовнішнього середовища, внутрішні умови функціонування;
- ✦ перевірку ділової репутації та платоспроможності контрагентів, партнерів для виявлення основних суперечностей у взаємовідносинах з ними;
- ✦ формування заходів запобігання виникнення загроз і протиправних дій з боку несумлінних конкурентів;
- ✦ перевірку благонадійності персоналу;
- ✦ захист конфіденційної інформації;
- ✦ організацію системи попереджувальних заходів;
- ✦ проведення моніторингу та виявлення загроз безпеки розвитку підприємства та його окремих структурних підрозділів;
- ✦ проведення аналізу та оцінки існуючих загроз;
- ✦ розробку висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів для обґрунтування та підготовки ефективного управлінського рішення у сфері забезпечення безпеки розвитку підприємства;
- ✦ визначення заходів щодо нейтралізації загроз;
- ✦ діяльність щодо нейтралізації загроз безпеки розвитку.

Особливої уваги заслуговує конвергенція системи принципів у формуванні концепції управління

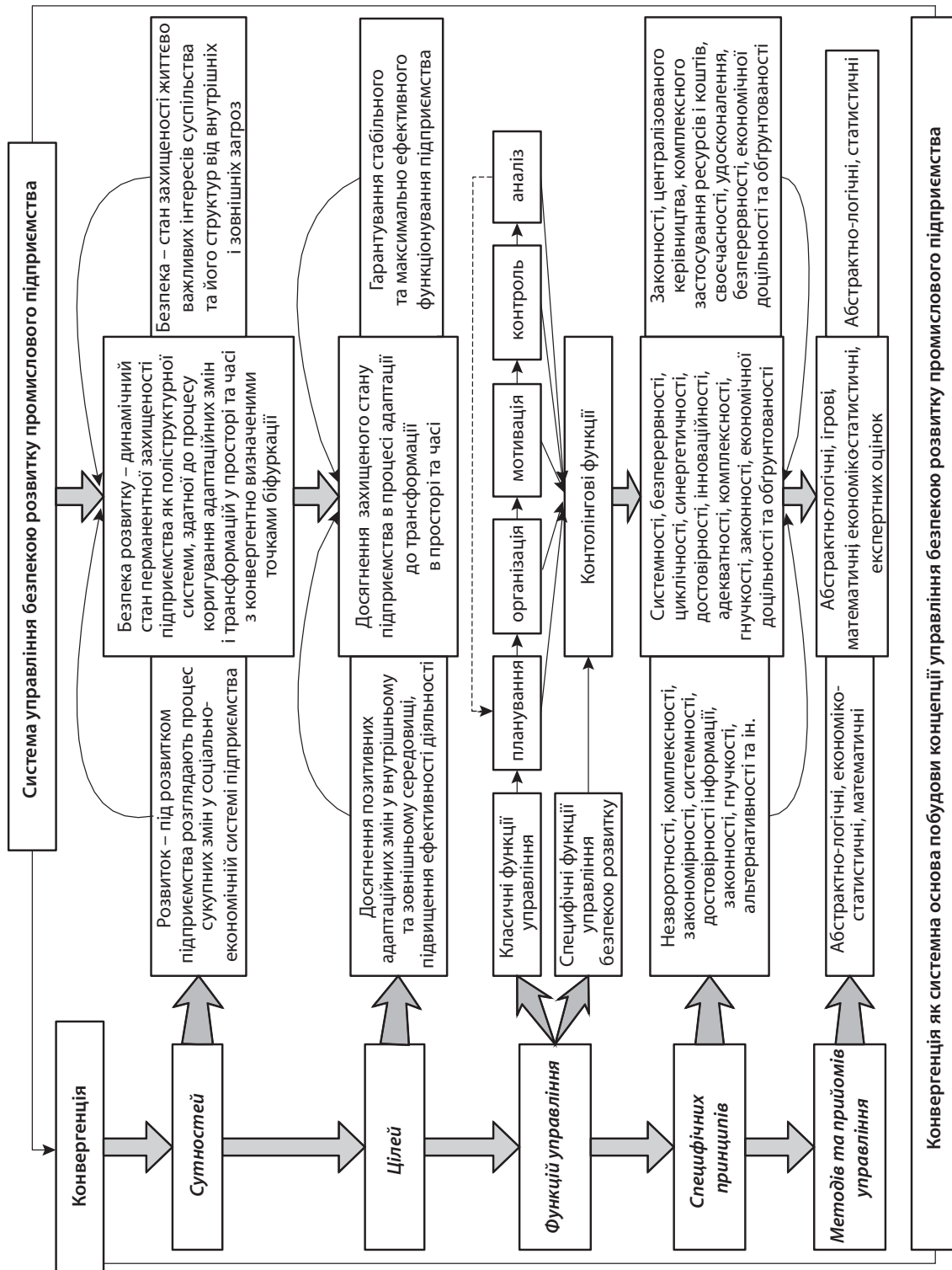

Рис. 2. Конвергенція як системна основа побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства

Джерело: авторська розробка.

безпекою розвитку промислового підприємства. Поряд із загальнонауковими принципами, властивими і для розвитку, і для безпеки, такими як: цілеполягання, керованість процесом управління; актуальність; системність; науковий підхід, – існує ряд принципів, притаманних окремим складовим системи управління безпекою розвитку підприємства (рис. 3).

Так, до специфічних принципів управління розвитком підприємства слід віднести [4; 5]:

- ✦ *принцип незворотності*, відповідно до якого будь-який процес розвитку, позитивний або негативний, має незворотний характер і може відбуватися лише в межах певного проміжку часу в певних умовах функціонування підприємства;
- ✦ *принцип закономірності*, який свідчить про те, що всі підприємства мають цикли піднесення та цикли спаду діяльності, залежно від чого відбувається спрямування розвитку;
- ✦ *принцип гнучкості*, відповідно до якого визначається здатність пристосування системи до зміни зовнішніх і внутрішніх факторів впливу;
- ✦ *принцип альтернативності*, який свідчить про можливість вибору оптимального управлінського рішення, кращого на даний час, при відповідних умовах функціонування, серед існуючих варіантів розвитку системи;
- ✦ *принцип законності*, згідно з яким усі управлінські рішення повинні прийматися в рамках

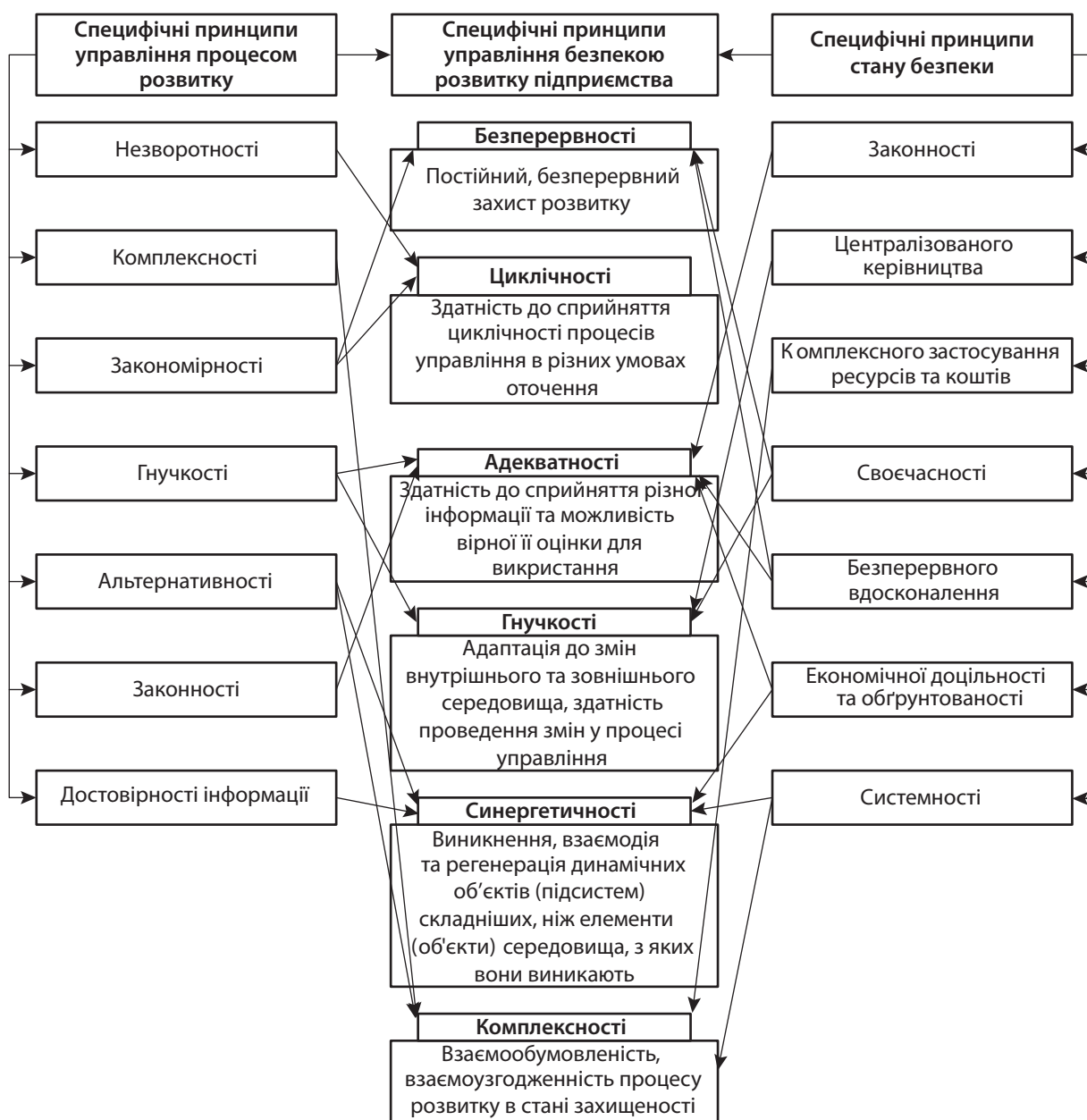

Рис. 3. Конвергенція принципів у формуванні концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства

існуючого законодавства, відмовляючись від шахрайських заходів розвитку системи;

- ✦ *принцип отримання та надання достовірної інформації*, який є одним із основних принципів управління розвитком підприємства.

До специфічних принципів управління безпекою підприємства, на наш погляд, можна віднести [7; 10]:

- ✦ принцип законності, тобто економічний захист діяльності підприємства повинен відбуватися в рамках діючого законодавства;
- ✦ економічний захист повинен постійно безперервно вдосконалюватися відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього оточення підприємства та бути своєчасним;
- ✦ захист діяльності підприємства має бути економічно доцільним та обґрунтованим;
- ✦ стан економічної безпеки повинен відповідати комплексному застосуванню наявних ресурсів та фінансового забезпечення.

Конвергенція (злиття) специфічних принципів управління розвитком підприємства та станом безпеки його діяльності надає можливість у рамках дослідження визначити специфічні принципи управління безпекою розвитку промислового підприємства.

Так, конвергенція специфічного принципу закономірності розвитку підприємства з принципами своєчасності та безперервного вдосконалення безпеки уможливає формулювання принципу безперервності управління безпекою розвитку як процесу постійного, безперервного захисту розвитку діяльності підприємства.

Злиттям принципів незворотності та закономірності системи управління розвитком підприємства визначається специфічний принцип циклічності управління безпекою розвитку підприємства. Відповідно до нього підприємство повинно бути здатним до сприйняття циклічних процесів управління залежно від різних умов оточення.

Одним із основних специфічних принципів управління безпекою розвитку підприємства є принцип адекватності, сформований через конвергенцію принципів гнучкості та законності системи управління розвитком, з одного боку, та принципів безперервного вдосконалення стану безпеки діяльності підприємства з економічною їх обґрунтованістю, з іншого боку. Менеджмент підприємства має бути здатним до сприйняття різної інформації та можливості вірної її оцінки для використання.

Специфічним є принцип гнучкості системи управління безпекою розвитку підприємства, який свідчить про здатність підприємства до адаптації до змін внутрішнього та зовнішнього середовища та здатність до проведення змін у процесі управління. Цей принцип отриманий у процесі конвергенції таких специфічних принципів безпеки підприємства,

як: своєчасність, централізованого керівництва та специфічного принципу управління розвитком підприємства – гнучкості.

Розвиток соціально-економічних відносин на всіх рівнях економіки і, насамперед, на мікрорівні, тобто рівні функціонування промислових підприємств як складних систем, потребує вдосконалення управління безпекою розвитку на принципах синергетики. Відповідно до нього виникнення, взаємодія та регенерація динамічних об'єктів (підсистем) складніша, ніж елементи (об'єкти) середовища, з якими вони виникають. Принцип сформовано на злитті специфічних принципів управління розвитком підприємства: альтернативності та достовірності інформації із принципами системності, економічної доцільності й обґрунтованості специфічних принципів стану безпеки підприємства.

Специфічний принцип комплексності, як взаємообумовленість, взаємоузгодженість процесу розвитку в стані захищеності, конверговано через принципи альтернативності та комплексності системи управління розвитком підприємства з принципами комплексного застосування ресурсів та системності стану безпеки його діяльності.

Окремо слід визначити ряд спеціальних принципів управління безпекою розвитку підприємства, які пов'язані зі специфікою діяльності окремого промислового підприємстві:

- ✦ *ієрархічності* – на будь-якому рівні системи управління безпека розвитку повинна досягатися взаємодією між її елементами;
- ✦ *цілісності* – на вплив зовнішніх і внутрішніх факторів система управління безпекою розвитку повинна реагувати як єдине ціле у взаємозв'язку всіх її елементів;
- ✦ *автономності* – всі рівні системи повинні виконувати свої функції незалежно від інших рівнів системи управління безпекою розвитку;
- ✦ *взаємодії* – елементи системи управління безпекою розвитку повинні мати прямий і зворотний зв'язок;
- ✦ *оптимальності* – можливість оптимізації зусиль всіх елементів системи управління безпекою розвитку на досягнення єдиної мети.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатами дослідження можна зробити ряд висновків. Термін «конвергенція» в економіці набуває свого розповсюдження в соціально-економічних відносинах у постіндустріальний період. Дослідження науковців спрямовано в декількох напрямках процесу конвергенції: конвергенція економічних моделей країн; конвергентно-орієнтований розвиток регіонів та галузей; конвергентно-орієнтований розвиток підприємств і конвергентні підходи до управління підприємствами.

Обґрунтовано, що процес конвергенції є основоположним у формуванні концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства через «злиття» структурних складових «розвиток» і «безпека» в систему концептуальних основ. У результаті дослідження конвергенції визначено сутність, мету, специфічні та спеціальні принципи, методи та прийоми управління безпекою розвитку промислового підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Гончаренко С. В.** Сутність конвергенції як соціально-економічного феномену процесу розвитку підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 4. С. 146–152.
2. Конвергенція // Вікіпедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Конвергенція>
3. Конвергенція економічних моделей Польщі та України : монографія / Д. Лук'яненко, В. Чужиков, М. Вожняк та ін. Київ : КНЕУ, 2010. 719 с.
4. **Прохорова В. В., Дем'яненко Т. І.** Адаптивне управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств : монографія. Харків : НТМТ, 2014. 193 с.
5. **Прохорова В. В.** Економічний розвиток підприємств: теоретико-методологічний аспект : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 521 с.
6. **Сторонянська І. З.** Процеси конвергенції/дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів України: підходи до оцінки. *Регіональна економіка*. 2008. № 2. С. 73–84.
7. **Філіппова С. В., Волощук Л. О., Черкасова С. О.** Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління : монографія. Одеса : ФОРМ Бондаренко М. О., 2015. 196 с.
8. **Харламова Г. О.** Ефекти конвергенції/дивергенції в інвестиційному кліматі регіонів України. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6. С. 183–190.
9. **Хвостіна І. М.** Механізм управління розвитком підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 30–33.
10. **Якименко Ю. М., Мужанова Т. М.** Оцінка рівня економічної безпеки бізнесу при моніторингу підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 4. С. 78–84.

REFERENCES

- Filyppova, S. V., Voloshchuk, L. O., and Cherkasova, S. O. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv realnoho sektoru ekonomiky v umovakh vartisno-orientovanoho upravlinnia* [Economic Security of Enterprises of the Real Sector of Economy in the Conditions of Value-oriented Management]. Odesa: FOP Bondarenko M. O., 2015.
- Honcharenko, S. V. "Sutnist konverhentsii yak sotsialno-ekonomichnoho fenomenu protsesu rozvytku pidpriemstv" [The Essence of Convergence as a Socio-economic Phenomenon of the Process of Enterprise Development]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 4 (2017): 146-152.
- "Konverhentsiia" [Convergence]. *Wikipedia*. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Конвергенція>
- Kharlamova, H. O. "Efekty konverhentsii/dyverhentsii v investytsiinomu klimati rehioniv Ukrainy" [Convergence / Divergence Effects in the Investment Climate of Ukrainian Regions]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6 (2009): 183-190.
- Khvostina, I. M. "Mekhanizm upravlinnia rozvytkom pidpriemstva" [Mechanism of Management of Enterprise Development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 1 (2015): 30-33.
- Lukianenko, D. et al. *Konverhentsiia ekonomichnykh modelei Polshchi ta Ukrainy* [Convergence of Economic Models of Poland and Ukraine]. Kyiv: KNEU, 2010.
- Prokhorova, V. V. *Ekonomichnyi rozvytok pidpriemstv: teoretyko-metodolohichniy aspekt* [Economic Development of Enterprises: Theoretical and Methodological Aspect]. Kharkiv: UkrDAZT, 2010.
- Prokhorova, V. V., and Demianenko, T. I. *Adaptyvne upravlinnia innovatsiino-investytsiinym rozvytkom pidpriemstv* [Adaptive Management of Enterprise Innovation and Investment Development]. Kharkiv: NTMT, 2014.
- Storonianska, I. Z. "Protsesi konverhentsii/dyverhentsii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy: pidkhody do otsinky" [Processes of Convergence / Divergence of Socio-economic Development of Ukrainian Regions: Approaches to Evaluation]. *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (2008): 73-84.
- Yakymenko, Yu. M., and Muzhanova, T. M. "Otsinka rivnia ekonomichnoi bezpeky biznesu pry monitorynhu pidpriemstva" [Assessment of the Level of the Economic Business Security Monitoring Company]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 4 (2015): 78-84.